

HVA GIR RIKTIGST BILDE AV NÆRINGSLIVETS LØNNSOMHET - REGNSKAPSSTATISTIKK ELLER NASJONALREGNSKAPET?

SAMMENDRAG

Det endelige nasjonalregnskapet foreligger normalt først to år etter statistikkåret. I denne rapporten testes det hvilken statistikk som på et tidligere tidspunkt gir best anslag på næringslivets lønnsomhet: Foreløpige nasjonalregnskapstall, foreløpige tall fra regnskapsstatistikken til SSB eller SAFE (Samfunnsøkonomisk analyses foretaks- og enhetsregister).

Testen danner grunnlaget for et opplegg for å «nowcast», eller å lage en «nåprognose» på lønnskostnadsandelen i industrien og i Fastlands-Norge.

Resultatene viser at en kombinasjon av regnskapsstatistikken og SAFE kan gi et bedre anslag på lønnsomheten enn foreløpige nasjonalregnskapstall.

Tilgangen på tilbakegående tall fra foreløpig regnskapsstatistikk er begrenset. Konklusjonene er derfor usikre, men kan likevel være nyttige for beslutninger som skal tas før endelige tall foreligger.

**Emil Cappelen Bjøru,
Vegard Salte Flatval
og Ragnar Nymoen**

Dokumentdetaljer

Rapport nr. 4-2016 fra Senter for lønnsdannelse

Rapporttittel	Hva gir riktigst bilde av næringslivets lønnsomhet – regnskapsstatistikk eller nasjonalregnskapet?
ISBN-nummer	978-82-93320-48-7 (nett)
Forfatter	Emil Cappelen Bjøru, Vegard Salte Flatval og Ragnar Nymoen
Oppdragsgiver	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Førstesidefoto	Scandinavian StockPhoto
Tilgjengelighet	Offentlig
Dato for ferdigstilling	15.12.2015

Kontaktetdetaljer

Senter for lønnsdannelse**v/Fafo og Samfunnsøkonomisk analyse AS**

Besøksadresse	Borggt. 2B, Oslo
Postadresse	Olavsvei 112, 1450 Nesoddtangen
Org.nr.	911 737 752 MVA (Samfunnsøkonomisk analyse)
Telefon	22 08 86 00
E-post	post@samfunnsokonomisk-analyse.no
Nettside	www.lonnsdannelse.no

Forord

Lønnsomheten i næringslivet er viktige samfunnsøkonomiske størrelser. Utviklingen i lønnsomheten gjenspeiler blant annet hvor godt man i næringslivet har lyktes med å investere i produkter og bransjer der omsetningsmulighetene har vist seg å bli gode. I lønnsdannelsen er tilstrekkelig og stabil lønnsomheten i næringslivet «frontfagsmodellens» bud nummer én. Stabil utvikling i samfunnsøkonomien er dessuten i betydelig grad avhengig av man finner et balansepunkt mellom lønnsomhet i produksjonslivet, i finansobjekter og i fast eiendom.

I denne rapporten går vi igjennom tre forskjellige kilder til statistikk for lønnsomhetsberegninger: Nasjonalregnskapet, regnskapsstatistikken og SAFE, som er Samfunnsøkonomisk analyses foretaks- og enhetsregister. Vi foretar også beregninger med data fra de tre kildene, diskuterer kort muligheten for å operasjonalisere et opplegg som vil kunne gi et «nowcast» på lønnsomheten i inneværende år i visse hovednæringer.

Takk til Anders Harildstad som gjorde oss oppmerksomme på dette saksforholdet, og som blant annet har gitt oss tilgang til sine beregninger (over flere år), utført med tall fra Regnskapsstatistikken og nasjonalregnskapet.

4. desember 2015

Ragnar Nymo

Prosjektleder

Samfunnsøkonomisk analyse AS

Innhold

Forord.....	ii
Innhold.....	iii
1. Innledning.....	1
2. Datagrunnlag.....	4
2.1 Nasjonalregnskapet (NR).....	4
2.2 Regnskapsstatistikken (RS).....	4
2.3 Samfunnsøkonomisk analyses foretaks- og enhetsregister (SAFE).....	5
2.4 Forutsetninger og beregninger.....	8
3. Resultater av beregninger med de tre statistikkgrunnlagene.....	9
3.1 Er lønnsomheten på vei opp for Fastlands-Norge?.....	9
3.2 Faller kapitaleiernes avkastning i industrien?.....	13
4. Et operativt opplegg for «nowcasting» av lønnsandelen i Fastlands-Norge og industrien.....	15
5. Appendiks.....	19
5.1 Regnskapsplikt.....	1
5.2 Dokumentasjon av økonometrisk estimering i kapittel 4.....	2
5.2.1 Industrien.....	2
5.2.2 Fastlands-Norge.....	3
6. Referanser.....	19

1. Innledning

Det foreligger to offentlige statistikker som måler lønnsomhetsutviklingen i næringslivet, nasjonalregnskapet og regnskapsstatistikken, som begge lages av Statistisk Sentralbyrå (SSB). Regnskapsstatistikken er en viktig kilde til de endelige nasjonalregnskapstallene. I foreløpige nasjonalregnskapstall benyttes i hovedsak kun indikatorer på det som ønskes målt. Det er ikke alltid disse to statistikkene gir det samme bildet av utviklingen i eierinntektsandelene og lønnsandelene i de ulike sektorene, noe som kan skyldes både definisjonsmessige forskjeller og ulik dekningsgrad.

Vår rapport tar utgangspunkt i at både nasjonalregnskapet og regnskapsstatistikken er relevante målinger av lønnsomhet. Vi stiller spørsmålet om det er mulig å kombinere de to kildene slik at man raskere enn i dag kan gi et anslag på hva de endelige lønnsomhetstallene i nasjonalregnskapet vil vise. I den sammenheng vurderer vi også å benytte Samfunnsøkonomisk analyses egen regnskapsdatabase (heretter SAFE, Samfunnsøkonomisk analyses foretaks- og enhetsregister) som bygger på Foretaksregisteret og Enhetsregisteret.

SAFE inneholder per desember 2015 årsregnskapene til alle regnskapspliktige foretak i perioden 2003-2014, totalt i underkant av 2,7 millioner årsregnskap. SSBs regnskapsstatistikk (heretter RS) og SAFE publiseres årlig, slik at det årlige nasjonalregnskapet (heretter NR) benyttes i det videre for sammenligning og eventuelt kombinerings med de to øvrige statistikkene.

De tre statistikkene publiseres med ulike intervaller mellom reviderte beregninger, jf. Figur 1.1. Både RS og NR publiserer endelige tall for år T med i år T+2, altså med to års lag. Dette betyr at det 9. september i 2015 ble publisert endelige nasjonalregnskapstall for 2013. Endelige regnskapstall for 2013 ble publisert 9. oktober 2015. Endelige tall fra SAFE foreligger med omtrent 12 måneders lag, på samme tid som de foreløpige tallene i RS publiseres.

NR publiserer foreløpige tall allerede åtte uker etter måleperiodens slutt. Dette er derimot tall som i stor grad bygger på indikatorbruk og er beheftet med betydelig usikkerhet. Det kan derfor være hensiktsmessig å avstemme de foreløpige tallene i NR allerede etter ett år, når de foreløpige regnskapstallene og endelige SAFE-tallene publiseres.

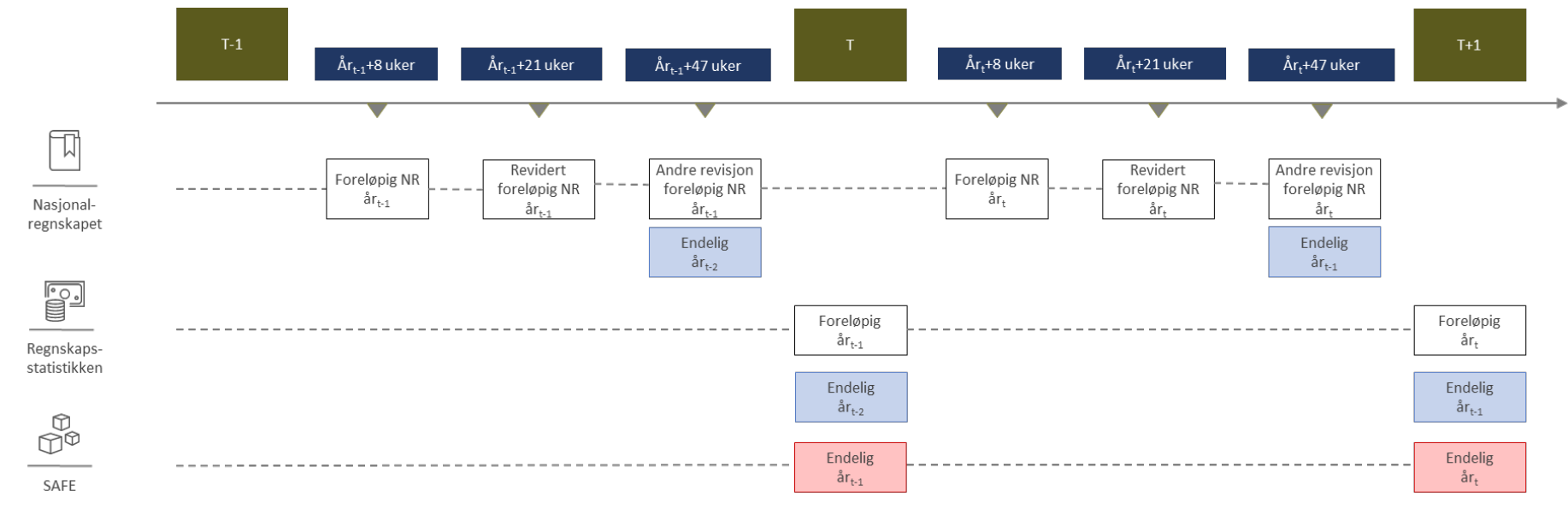
Lønnsomhetsutviklingen i visse perioder på starten av 2000-tallet ble til dels meget forskjellig i NR og RS, selv lenge etter at RS-grunnlaget var tilgjengelig for NR. Nå trenger ikke dette å bety at «feilen» ligger i NR. Det kan være definisjonsmessige forskjeller som forklarer systematiske forskjeller i tidsseriene for driftsresultatet for eksempel. «Dekningsgraden» er også dårligere i RS (kun ikke-finansielle aksjeselskaper) enn i NR (alle selskaper).

Det som likevel er interessant, er at revisjoner av NR-tallene for driftsresultat (og lønnsandel) etter dette har vist seg å gå i retning av RS. Siden 2009 har de foreløpige driftsresultatene for industrien i NR vært nokså upålitelige. Først i endelig revisjon har de nærmet seg regnskapsstatistikken. For næringer utenom industri innebar siste hovedrevisjon at hele driftsresultatserien ble løftet opp og lagt nærmere serien fra regnskapsstatistikken.

En inngående forståelse av hvordan NR-tallene henger sammen med RS- og SAFE-tallene kan gi verdifull informasjon om den faktiske lønnsomheten i næringslivet lenge før endelig nasjonalregnskap foreligger. Ved beregning av driftsresultat og andre størrelser for Fastlands-Norge og utvalgte næringer kan vi gjøre et bedre anslag på de endelige NR-tallene så mye som ett år før de faktisk foreligger. Dette forutsetter at vi identifiserer en god nok sammenheng mellom NR og RS samt SAFE, slik at vi med tilstrekkelig sikkerhet kan forutsi hvilken retning og i hvilken grad de endelige NR-tallene vil bevege seg i forhold til de foreløpige publiseringene.

En mer utførlig beskrivelse av de enkelte statistikkene er gitt i neste kapittel.

Figur 1.1
Publiseringstidspunkt

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

2. Datagrunnlag

Som nevnt innledningsvis skal dette notatet øke forståelsen av hvordan tre ulike statistikkgrunnlag (nasjonalregnskapet, regnskapsstatistikken og vår egen regnskapsdatabase) kan gi innblikk i den faktiske lønnsomhetsutviklingen i ulike deler av norsk næringsliv.

Dette kapitlet redegjør for datagrunnlaget og hvilke metoder og forutsetninger som ligger til grunn for sammenligningen i kapittel 3.

2.1 Nasjonalregnskapet (NR)

Formålet med nasjonalregnskapet er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet beskriver både økonomien samlet, og gir en detaljert beskrivelse av transaksjoner mellom de ulike delene av den norske økonomien, samt mellom Norge og utlandet. Nasjonalregnskapet gir dessuten informasjon om kapital og sysselsetting.

Nasjonalregnskapet publiseres årlig og baseres på en sammenstilling av statistikk i et detaljert system med utgangspunkt i tilgangs- og anvendelsesmatriser. Endelige nasjonalregnskapstall publiseres 23 måneder etter årets utgang.

Det utarbeides også foreløpige årlige nasjonalregnskapstall. Den første foreløpige versjonen av regnskapet publiseres om lag 8 uker (50 dager) etter årets utgang, og baseres på kvartalsregnskapet som sum av fire kvartaler. Deretter revideres de foreløpige tallene etter 21 og 47 uker etter årets utløp.

Det endelige årlige realregnskapet utarbeides på et detaljert nivå og bygger på statistikk fra en mengde forskjellige kilder, blant annet regnskapsstatistikk for ulike næringer (strukturstatistikk), regnskapsstatistikk for offentlig forvaltning og for foretak, lønnsstatistikk, utenrikshandelsstatistikk, husholdningsundersøkelser og arbeidsmarkedsstatistikk.

Beregningsopplegget for årlige, foreløpige tall er i hovedsak det samme som benyttes for å utarbeide kvartalsvise nasjonalregnskapstall (KNR): Foreløpige nasjonalregnskapstall utarbeides på bakgrunn av utviklingen i korttidsstatistikk og strukturen i det siste endelige nasjonalregnskapet. I tillegg utnyttes årlig statistikk som er tilgjengelig på tidspunktet de foreløpige regnskapsversjonene utarbeides.

2.2 Regnskapsstatistikken (RS)

Regnskapsstatistikken for ikke-finansielle aksjeselskaper skal dekke behovet for et datagrunnlag basert på næringsoppgaven som skal ligge til grunn for detaljert regnskapsstatistikk for ikke-finansielle aksjeselskaper i Nasjonalregnskapet (tallrevisjonen) og for andre brukere av regnskapsstatistikk.

Populasjonen er ikke-finansielle aksjeselskaper med økonomisk aktivitet i perioden etter 1999.¹ Aksjeselskaper som driver finansielle aktiviteter som forretningsbanker, kredittforetak, finansieringsselskaper, forsikringsselskaper og lignende (NACE-kodene 65-67 i SN2002, 64-66 i SN2007) inngår ikke i populasjonen. Enheten i statistikken er foretak, og tilsvarer den juridiske enheten slik at statistikken består av de enkelte aksjeselskapene. Dette gjør statistikken sammenlignbar med Samfunnsøkonomisk analyses egen regnskapsdatabase, beskrevet nærmere i neste kapittel.

Fra og med årgangen 2008 er publiseringsopplegget for den årlige regnskapsstatistikken endret. Tidligere ble det publisert to endelige regnskapsstatistikker, den ene basert på selskapenes offentlige årsregnskaper og den andre basert på foretakenes næringsoppgaver som er et vedlegg til selvangivelsen. Fra 2008 publiseres bare én *endelig* regnskapsstatistikk, og den bygger primært på næringsoppgavene (men blir supplert med årsregnskaper for enkelte foretak). Den publiseres våren i år T+2. I tillegg blir det høsten år T+1 publisert en *foreløpig* regnskapsstatistikk som i stor grad er basert på foretakenes årsregnskaper.

Det er noen prinsipielle forskjeller mellom regnskapsoppstillingene i næringsoppgavene og årsregnskapene. For eksempel: For enkelte provisjonsbaserte næringer (som reisebyråvirksomhet) føres inntekter og kostnader som regel netto i årsregnskapene, men som regel brutto i næringsoppgavene. Sammenlikninger mellom regnskapsstatistikk basert på næringsoppgaver og årsregnskaper må derfor gjøres med noen forbehold. Dette gjelder både de regnskapsmessige verdiene og nøkkeltallene.

Statistikken dekker tilnærmet samme populasjon som i den tidligere publiserte statistikken som gjelder for perioden 1999-2007. Ved hjelp av årlig vekst i driftsresultat og lønnskostnader fra den tidligere publiseringen «tilbakeskriver» vi størrelsene i den gjeldende versjonen av statistikken. Dette er derimot kun mulig for Fastlands-Norge samlet, da den tidligere publiseringen ikke beregner resultatpostene for andre næringsgrupperinger.

2.3 Samfunnsøkonomisk analyses foretaks- og enhetsregister (SAFE)

Samfunnsøkonomisk analyse har etablert en database med alle innleverte årsregnskap for regnskapspliktige foretak i perioden etter 2003, heretter kalt SAFE. SAFE sammenstiller så Foretaksregisteret med Enhetsregisteret, og gjør databasen særlig nyttig dersom en ønsker å se på en rekke forhold, for eksempel den regionale fordelingen av næringsaktivitet.

Foretaksregisteret ble opprettet i 1988 og har ansvaret for registrering av alle norske og utenlandske foretak i Norge. Registeret skal sikre rettsvern og økonomisk oversikt, og er en viktig kilde til informasjon om aktørene i norsk næringsliv. Alle næringsdrivende foretak, både med begrenset og ubegrenset ansvar, plikter å registrere seg i Foretaksregisteret. Det samme gjelder enkeltpersonforetak som bedriver handel med innkjøpte varer eller har mer enn fem ansatte. Øvrige enkeltpersonforetak kan registrere seg på frivillig grunnlag.

¹ Det eksisterer et brudd i tidsserien i 2007 i forbindelse med overgangen fra SN2002 til SN2007. Dette gjør at vi kun kan analysere lønnsomhetsutviklingen for Fastlands-Norge i perioden før 2007 basert på SSBs regnskapsstatistikk.

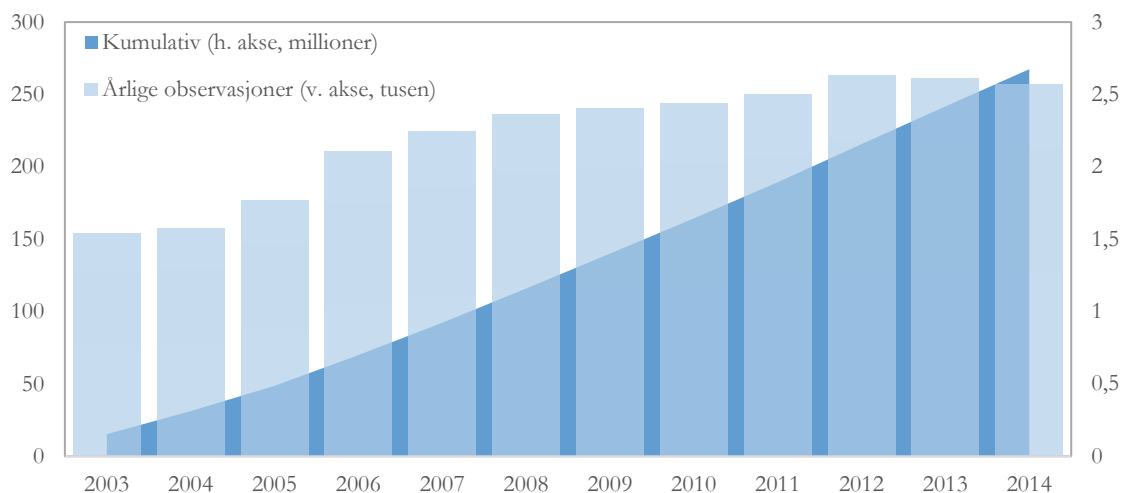
De aller fleste virksomhetene i Foretaksregisteret er regnskapspliktige. Hvorvidt foretaket er regnskapspliktig eller ikke bestemmes av organisasjonsform og foretakets størrelse. For en nærmere beskrivelse av hvilke virksomheter som omfattes av regnskapsplikten, se vedlegg.

Som figuren over viser, inkluderer SAFE i underkant av 2,7 millioner årsregnskap per november 2015. Årlige observasjoner varierer mellom 200 000 og 260 000 unike foretak.

SAFE inneholder komplett årsregnskap for alle regnskapspliktige foretak i perioden etter 2003. Dette muliggjør en rekke analyser av foretakenes næringsvirksomhet. Se Tabell 2.1 for en fullstendig oversikt over hvilke variabler som inngår i SAFE. Videre inkluderer databasen øvrige kjennetegn som firmaadresse, firmanavn og geografiske kjennetegn. I tillegg har vi en fullstendig oversikt over antall ansatte og foretakenes verdiskaping.

Figur 2.1

Antall observasjoner i SAFE. 2003-2014. Venstre akse i tusen, høyre akse i millioner

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse

Tabell 2.1

Variabler som er en del av SAFE	Beskrivelse
Kjennetegn ved virksomheten	
Organisasjonsnummer	
Konsernrelasjoner	Underenhet og hovedenhet koblet med org.nr.
Næringstilhørighet	NACE-kode (SN2007)
Sektorkode	Beskriver eierskap (offentlig kontra privat f.eks.)
Firmanavn	
E-post	
Selskapsform	
Daglig leder	
Antall ansatte	
Verdiskaping	Beregnet av Samfunnsøk. analyse
Regnskapsposter	
Avskrivning på varige driftsmidler og immatrielle eiendeler	
Nedskrivning av andre finansielle omløpsmidler	
Nedskrivning av finansielle anleggsmidler	
Nedskrivning av varige driftsmidler og immatrielle eiendeler	
Driftsresultat	
Goodwill	
Lønnskostnader	
Ordinært resultat etter skattekostnad	
Ordinært resultat før skattekostnad	
Resultatgrad	
Salgsinntekter	
Egenkapital	
Gjeld	
Investeringer	
Eiendeler	
Kortsiktig gjeld	
Langsiktig gjeld	
Opptjent egenkapital	
Varekostnad	
Årsresultat	
Geografiske kjennetegn	
Gateadresse med kartkoordinater	Longitude og latitude
Postnummer	
Grunnkrets	Koblet av SA
Kommune	
Bo- og arbeidsmarkedsregion	Definert av NIBR, koblet av SA
Økonomisk region	Definert av SSB, koblet av SA
Fylke	

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse

2.4 Forutsetninger og beregninger

For å gjøre de tre ulike statistikkildene mer sammenlignbare trekkes, jordbruk, skogbruk og tradisjonelt fiske ut av NR og SAFE.² Disse næringene kjennetegnes med en høy andel enkeltpersonforetak uten regnskapsplikt. Tallene for disse næringene beregnes helt eller delvis i NR, men inngår ikke i RS eller SAFE.³

RS omfatter ikke finanssektoren, og denne trekkes ut av NR og SAFE.⁴ Vi korrigerer for næringen 'Boligtjenester, egen bolig' i NR, da dette er en beregnet størrelse og inngår ikke i RS eller SAFE. Til slutt utelates offentlig sektor, undervisning og helsesektoren fra alle tre statistikker.⁵ Dette for å på en best mulig måte isolere markedsrettet næringsvirksomhet.

Etter nevnte justeringer analyseres ulike deler av norsk næringsliv med utgangspunkt i de tre ulike tallgrunnlagene. Næringsavgrensningene baserer seg på nasjonalregnskapsnæringene (A64) og standard for næringsgruppering (SN2007). En detaljert beskrivelse av næringsaggregatene finnes i Tabell 2.2.

Tabell 2.2

Næringsaggregater i denne sammenligningsstudien

Hovednæringer	NACE rev.2 (SN2007)
Fastlands-Norge	03 – Akvakultur 05, 07, 08 og 09.09 - Bergverksdrift Industri 35 til 39 – Kraftforsyning 41 til 43 – Bygge og anleggsvirksomhet 45 til 47 – Varehandel og reparasjon av motorvogner 55 og 56 – Overnattings- og serveringsvirksomhet 49.1, 49.2, 49.3 og 49.4 – Transport utenom utenriks sjøfart 53 – Post og distribusjonsvirksomhet Forretningsmessig tjenesteyting
Industri	Næringene 10-33

Kilde: Statistisk sentralbyrå

² Jordbruk, skogbruk og tradisjonelt fiske defineres med henholdsvis næringskodene 01, 02 og 03.1 i SN2007.

³ I SAFE inngår kun de få som faktisk er registrert som aksjeselskap

⁴ Finanssektoren defineres som næringskodene 64-66 i SN2007.

⁵ Definerert som næringene 84-88 i SN2007.

3. Resultater av beregninger med de tre statistikkgrunnlagene

Dette kapitlet beskriver lønnsomhetsutviklingen i ulike deler av norsk næringsliv basert på de tre statistikkgrunnlagene:

- Nasjonalregnskapet, SSB (NR)
- Regnskapsstatistikken, SSB (RS)
- Samfunnsøkonomisk analyses regnskapsdatabase (SAFE)

Statistikkene er gjort sammenlignbare ved hjelp av justeringene forklart ovenfor. Vi ser i de påfølgende avsnittene nærmere på hvordan de tre beregningene samsvarer eller avviker langs de to indikatorene driftsresultat og lønnsandel.

Våre beregninger ble foretatt i november 2015. I den perioden fantes det ikke endelige NR-tall for 2014 på de mest detaljerte næringsgrupperingene. De foreløpige tallene var blitt fjernet fra Statistikkbanken (SSB) i august, i påvente av endelige tall for 2014 på hovednæringer (som ble publisert 17. november 2015).

Vi ser nærmere på driftsresultat og lønnskostnadsandelene. Driftsresultat defineres inklusive kapital slit, og lønnskostnadsandelen er definert som lønnskostnadenes andel av faktorinntekten⁶.

3.1 Er lønnsomheten på vei opp for Fastlands-Norge?

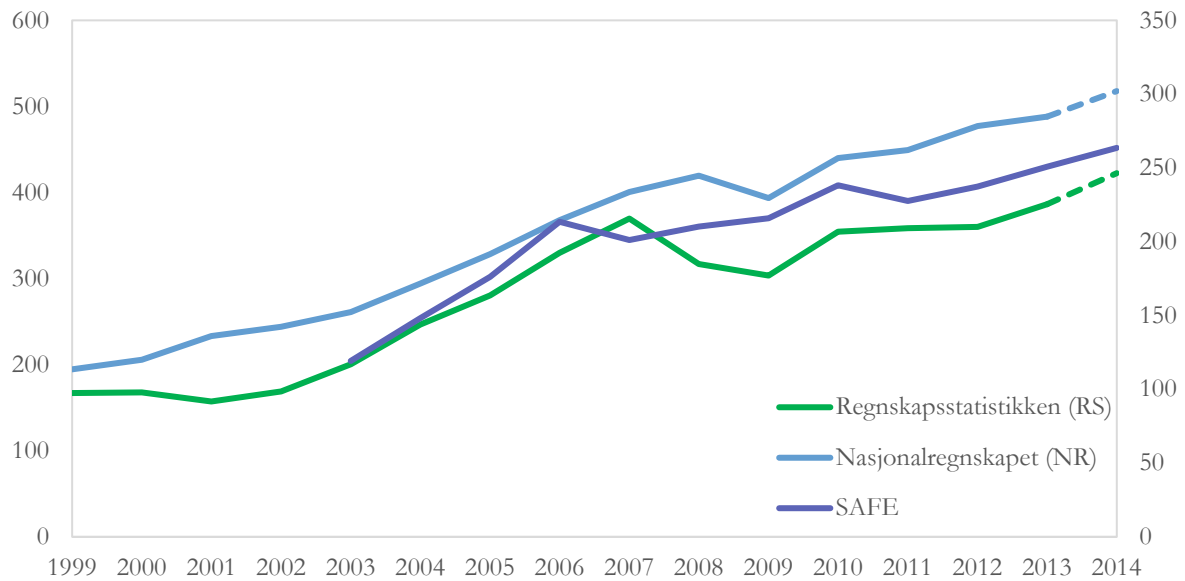
Det ser ut til å være betydelig samvariasjon i lønnsomhetsutviklingen mellom de tre statistikkene i perioden 1999-2014, jf. Figur 3.1. der RS og NR inkluderer foreløpige tall for 2014, som er indikert med stiplet linje. RS og SAFE viser riktignok en noe lavere lønnsomhet for Fastlands-Norge i hele perioden sammenlignet med NR. Samtidig er svingningene noe større for regnskapsstatistikkene enn tilfellet er for NR, særlig i perioden 2006-2010. Samtidig ser det ikke ut til at NR fanget opp lønnsomhetsfallet som vises av RS i perioden 2000-2003. Endelig ser det ikke ut til at NR fanget opp lønnsomhetsfallet som framkommer i RS, i perioden 2000-2003.

Alle tre statistikker viser likevel at lønnsomheten, målt ved driftsresultat, har bedret seg etter en reduksjon i driftsresultatet for både NR og RS i 2009, jf. Figur 3.1.

⁶ Faktorinntekten defineres som lønnskostnader + driftsresultat inkl. kapital slit. Lønnskostnadene tilfaller arbeidsstokken og driftsresultatet kapitaleierne.

Figur 3.1

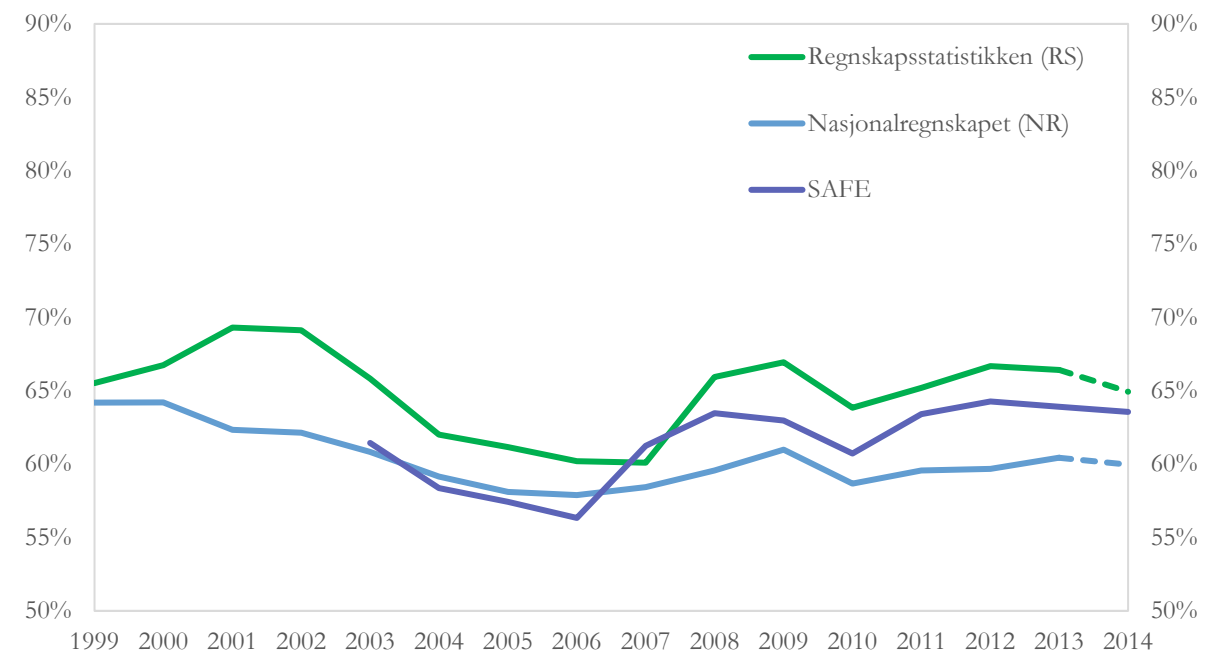
Utvikling i driftsresultat, milliarder kroner. 1999-2014. Fastlands-Norge.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Figur 3.2

Lønnskostnadsandel Fastlands-Norge, prosent. 1999-2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Regnskapsstatistikken inkluderer kun virksomheter som er organisert i selskaper, noe som kan være en mulig forklaring på hvorfor NR-tall gjerne er noe høyere enn regnskapstallene, altså RS og SAFE. Dette har vi forsøkt kontrollert for gjennom å utelate for eksempel jordbruk fra NR-tallene.

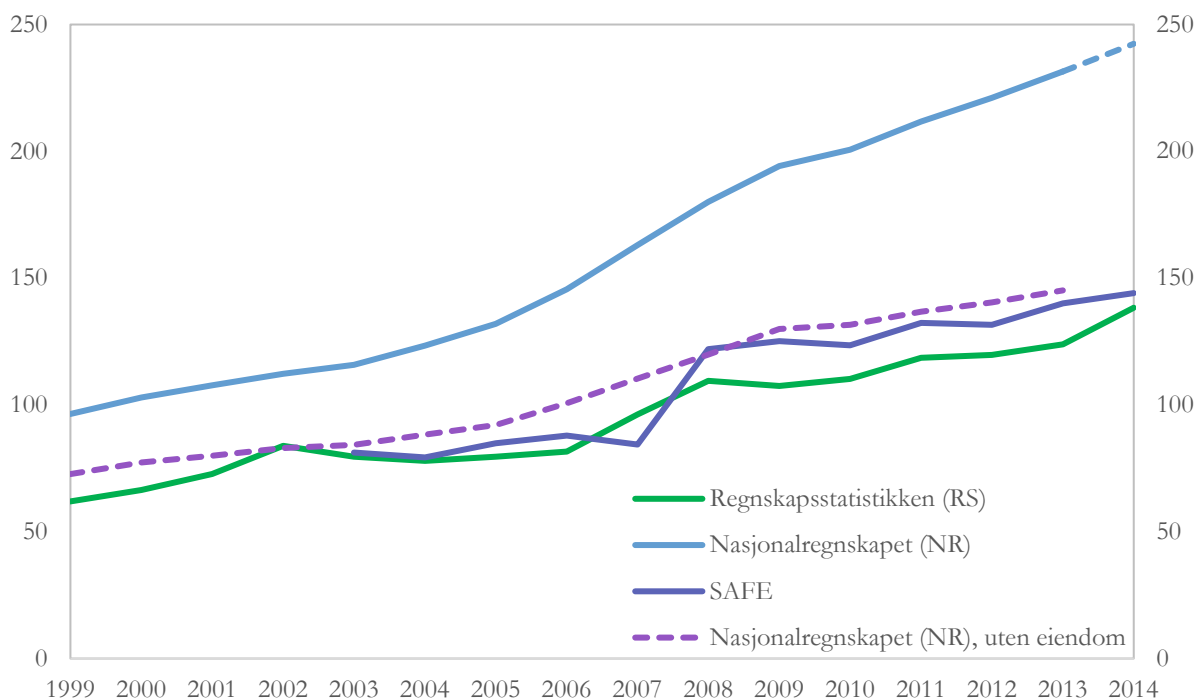
Næringsavgrensningen for Fastlands-Norge burde heller ikke være en kilde for avvik, som følger av justeringene med detaljerte næringstall drøftet i kapittel 2.4.

Metoden for beregning av kapitalstilt i NR kontra andre vurderingsprinsipper for avskrivninger i RS og SAFE er den den mest sannsynlige kandidaten som forklarer avvikene. Av- og nedskrivninger defineres på samme måte i RS og SAFE, og viser seg å være svært sammenfallende for Fastlands-Norge samlet i perioden 2003-2014, jf. Figur 3.3. Det ser likevel ut til at det skjedde en endring i SAFE i 2008, som kan skyldes tap i forbindelse med finanskrisen.

NR-tallene, som viser kapitalstilt, ligger betydelig høyere sammenlignet med regnskapstallene for hele perioden. Tar vi derimot ut næringen 'Omsetning og drift av eiendom', reduseres NR-tallene for kapitalstilt ned til et nivå som er på linje med RS og SAFE.

Figur 3.3

Kapitalstilt (NR) kontra av- og nedskrivninger (RS og SAFE), milliarder kroner. Fastlands-Norge, 1999-2014.

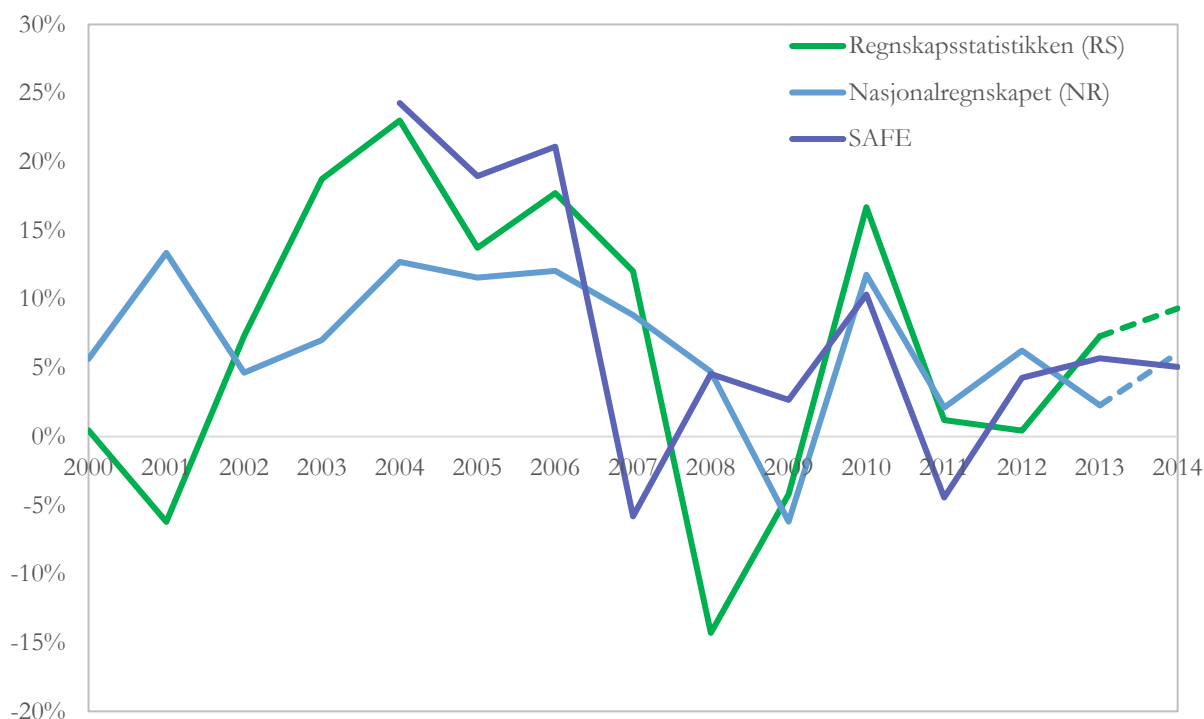
Note: foreløpige tall for NR i 2014

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Utvikling i lønnskostnadsandelen er relevant i forbindelse med lønnsdannelsen og estimering av lønnsrelasjoner. For Fastlands-Norge gir de tre statistikkene et nokså variert bilde av lønnskostnadsandelen. Det er et betydelig avvik mellom NR og RS i perioden 2000-2002, og mellom SAFE og NR i perioden 2004-2006, jf. Figur 3.2.

Avvikene mellom de tre statistikkene synes å være like store for industrien som de er for Fastlands-Norge samlet, jf. Figur 3.5. og Figur 3.6. I lønnsdannelsen og estimering av lønnsrelasjoner fokuseres det også mest på overskuddet i virksomhetene i industrien, og gjør utviklingen i lønnsandelen særlig relevant i denne sammenheng.

Figur 3.4
Årlig vekst i driftsresultat for Fastlands-Norge, 1999-2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

De tre statistikkgrunnlagene samstemmer i varierende grad både for driftsresultat direkte og lønnsandelen for Fastlands-Norge. Den årlige *veksten* i driftsresultat ser likevel ut til å samsvare mellom de tre statistikkene, særlig i perioden etter 2010, jf. Figur 3.4. Dette betyr at vi kan nyttiggjøre oss av veksten regnskapstallene i perioden 2003-2014 til å anslå forventet justering i endelige NR-tall som publiseres i september 2016.

Samtidig er det verdt å merke seg at driftsresultatet for Fastlands-Norge har vokst, særlig siden finanskrisen i 2008, mens lønnsandelen i hele perioden etter 2003 har vært stabil. Dette betyr at kapitaleiernes avkastning har vokst.

3.2 Faller kapitaleiernes avkastning i industrien?

Vi forholder oss til en kortere tidsperiode når vi ser på detaljerte næringer for RS. Dette kommer av at RS forholder seg til Standard for næringsklassifisering (SN2007), og at industri defineres bredere for perioden 1999-2007 sammenlignet med perioden etter 2007. Uten mulighet for å justere RS forholder vi oss derfor kun til perioden 2007-2014 for denne statistikken.

Det er betydelig samvariasjon mellom RS og SAFE både på nivå og vekst, jf. Figur 3.5. Selv om regnskapstallene viser et noe lavere nivå, er samvariasjonen også mellom regnskapstallene og NR tydelig. Som argumentert for over med Fastlands-Norge, kan regnskapstallene for industrien bidra til å med større sikkerhet anslå endelige NR-tall allerede ett år før SSB publiserer tallene.

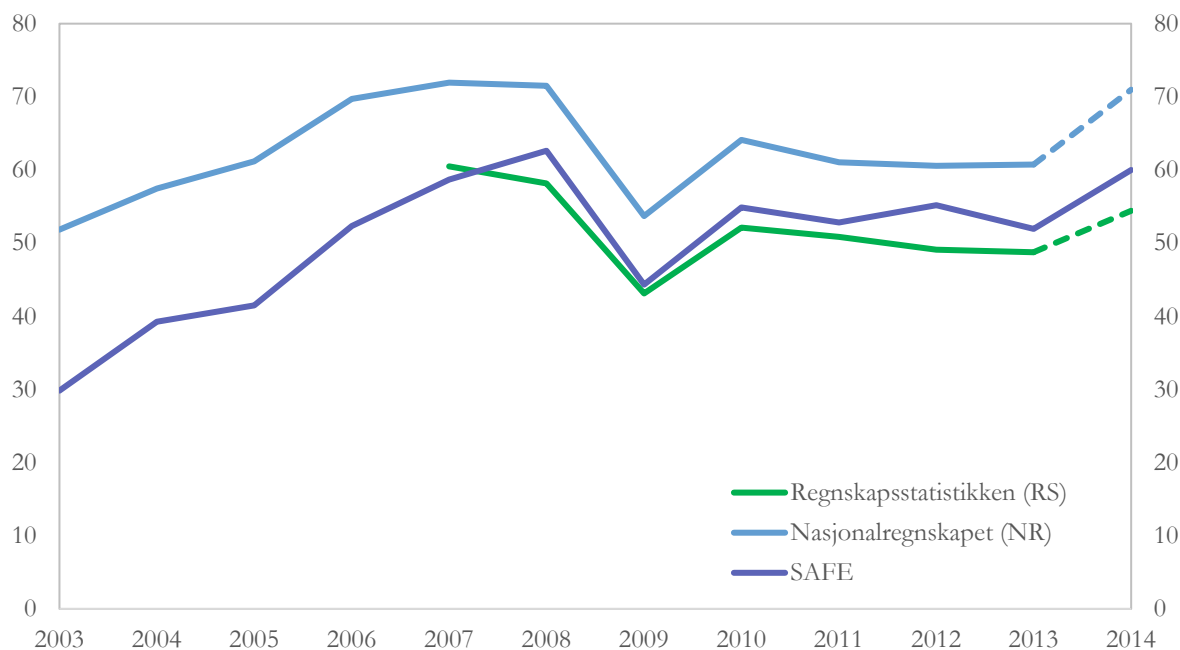
Driftsresultatet i industrien har vært relativt stabil for perioden etter 2009, jf. Figur 3.5. Det kan likevel se ut til at de foreløpige NR-tallene overvurderer driftsresultatet noe, da både RS og SAFE relativt mye lavere i 2014.

Som for driftsresultatet, er det et tydelig samsvar mellom de to regnskapsstatistikkenes lønnsandeler både på nivå og vekst, jf. Figur 3.6. NR-tallene ligger på et lavere nivå, men ser ut til å stemme godt overens med den årlige veksten regnskapstallene viser.

Lønnskostnadsandelen i industrien ser ut til å være på vei ned i siste år etter en periode med vekst siden 2010. Alle tre statistikker peker i retning av at lønnskostnadsandelen faller i 2014, men der regnskapsstatistikken anslår et noe større prosentvis fall sammenlignet med NR.

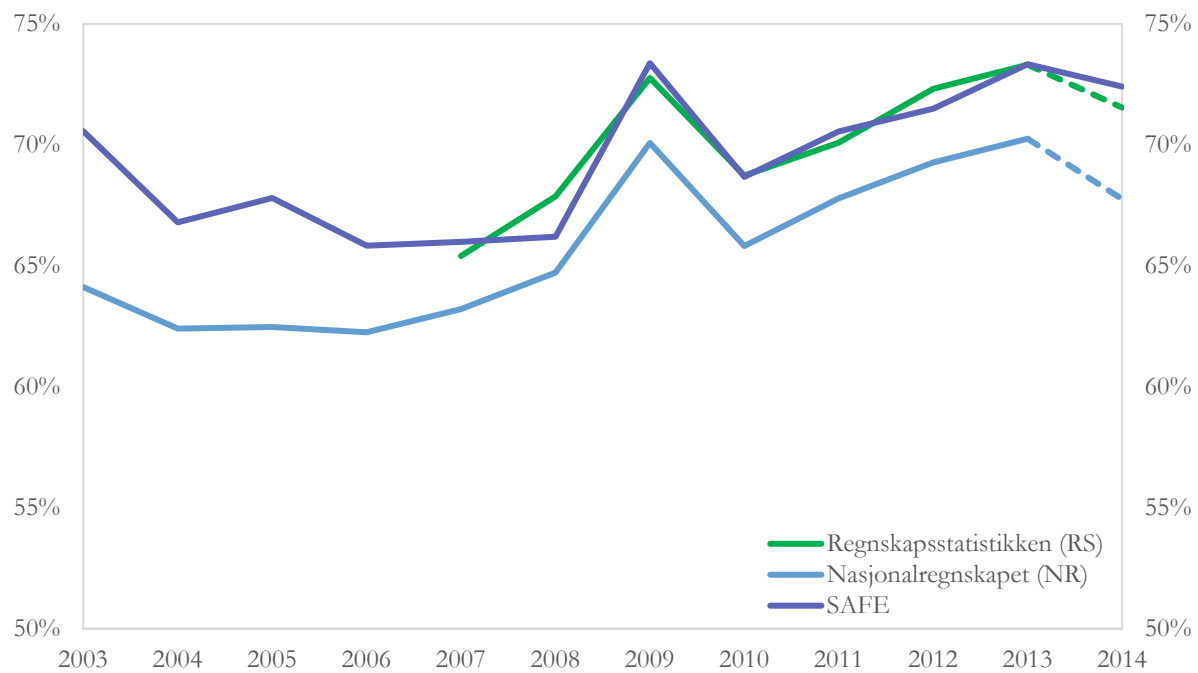
Figur 3.5

Utvikling i driftsresultat for industrien, milliarder kroner. 2003-2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Figur 3.6
Lønnsandel industri, prosent. 2003-2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

4. Et operativt opplegg for «*nowcasting*» av lønnsandelen i Fastlands-Norge og industrien

Lønnskostnadsandelen er et mål for lønnsomheten i næringslivet, og er en viktig samfunnsøkonomiske størrelse. Utviklingen i lønnsomheten gjenspeiler blant annet hvor godt man har lyktes med å investere i produkter og bransjer der omsetningsmulighetene har vist seg å bli gode. Stabil utvikling i samfunnsøkonomien er dessuten i betydelig grad avhengig av at man finner et balansepunkt mellom lønnsomhet i produksjon, i finansobjekter og i fast eiendom. I lønnsdannelsen er tilstrekkelig og stabil lønnsomhet i næringslivet «frontfagsmodellens» retningsgiver.

I denne rapporten har vi foretatt en vurdering av muligheten for å bruke regnskapsstatistikk (SSBs RS og SAFE) til å supplere de foreløpige nasjonalregnskapstallene, som historien viser at ofte blir revidert i retning av regnskapsstatistikken. Som vi har sett er det gode muligheter for at RS og SAFE kan være et slikt supplement.

Et annet interessant spørsmål er om RS og SAFE også kan brukes til å forbedre anslagene på lønnskostnadsandelen i inneværende år. Forutsetningen for dette er selvsagt at RS/SAFE er egnet til å korrigere årstallene i det foreløpige nasjonalregnskapet.

Vi ønsker her å vise hvordan SAFE og RS kan bidra til å justere den foreløpige lønnskostnadsandelen som framkommer av foreløpige nasjonalregnskapstall før den endelige revideringen av NR finner sted. Dersom man skulle forsøke å estimere en økonometrisk ligning for å undersøke dette, kunne sammenhengen se slik ut:

$$(1) \quad \log(NR_t^e) = \alpha + \beta_1 \log(NR_t^f) + \beta_2 \log(RS_t) + \beta_3 \log(SAFE_t) + \varepsilon$$

Der 'NR', 'RS' og 'SAFE' angir lønnskostnadsandelen basert på tall fra henholdsvis NR, RS og SAFE, og 'e' og 'f' angir henholdsvis endelige og foreløpige tall. Konstanten er gitt ved α .

Vi har ikke data for foreløpige NR-tall for lønnsandelen, da disse erstattes løpende i Statistikkbanken. Derfor benytter vi følgende tilnærming: Lønnskostnader og bruttoprodukt innhentes fra hvert års siste publisering av Økonomiske analyser og driftsresultatet regnes ut som bruttoprodukt minus lønnskostnader. Dette er en nødvendig approksimasjon som følger av datamangelen. Driftsresultatet i NR defineres som:

$$\text{Driftsresultat} = \text{Bruttoprodukt} - \text{Lønnskostnader} - \text{Næringskatter} + \text{Næringsubsidier} - \text{Kapitalslit}$$

Vi «overser» altså næringskatter og næringsubsidier (jf. lønnsandelsdefinisjonen i kap. 3), men dette er relativt små størrelser. Det er likevel bare problematisk dersom disse er gjenstand for store revisjoner/svingninger.

Da vi kun har RS-data for industrien fra 2007 til 2014, estimerer vi ligning (1) over tidsperioden 2007-2013 for industrien. Ved å utelate RS-variabelen fra ligningen kan man estimere fra 2003, som er første datapunkt for SAFE. Resultatet påvirkes minimalt av om vi utelater RS og estimerer med utgangspunkt i data tilbake til 2003, og vi rapporterer derfor kun resultatene fra ligningen der RS inkluderes.

Videre har vi kun foreløpige RS-tall for perioden 2007-2013 for både industrien og Fastlands-Norge, men for sistnevnte har vi endelige RS-tall tilbake til 2003. For Fastlands-Norge er ligningen estimert fra 2003 til 2013, da SAFE-statistikken starter i 2003. Dermed er RS-data brukt i denne estimeringen «urene», siden de fire datapunktene 2003-2006 er endelige tall, mens de sju datapunktene 2007-2013 er foreløpige, ikke-reviderte tall.

Estimerte koeffisienter er gjengitt i Tabell 4.1. RS er en mer signifikant forklaringsvariabel for endelige nasjonalregnskapstall for lønnskostnadsandelen i Fastlands-Norge sammenlignet med foreløpige NR-tall og SAFE-tall. For industrien er SAFE mer signifikant enn RS, men begge er svært signifikante og SAFE er ikke signifikant for Fastlands-Norge. Foreløpige NR-tall er insignifikante i begge sektoravgrensningene.

Bruker vi dette resultatet til å anslå hva som kommer til å bli endelige nasjonalregnskapstall for lønnskostnadsandelen i 2014, anslår modellen at lønnsandelen i industrien ikke faller like mye fra 2013 til 2014 som det foreløpig NR-tall innebærer. Anslaget er at lønnsandelen for industrien i endelig NR blir **69,46 prosent**, mens foreløpig NR-tall er 67,76 prosent. Dette er et resultat av at både SAFE og RS faller mindre fra 2013 til 2014, enn foreløpig NR. Se Figur 4.2 for graf med historiske serier og anslag for 2014, i industrien.

For Fastlands-Norge føyer modellen noe dårligere, men residualt standardavvik er tilfredsstillende lavt. Modellen anslår at lønnskostnadsandelen i Fastlands-Norge i endelig NR blir på **58,85 prosent**, mens foreløpig NR-tall er 59,97 prosent. Se Figur 4.1 for graf med historiske serier og anslag for 2014, i Fastlands-Norge.

Tabell 4.1

Modelleringer av endelige NR-tall for lønnsandelen i Fastlands-Norge og industrien.
Avhengig variabel: Log av nivået på lønnsandelen ifølge endelige NR-tall.

Forklaringsvariabler	Fastlands-Norge	Industri
Foreløpig lønnsandel NR	0.2416	-0.0437
Lønnsandel RS	0.2432*	0.3699**
Lønnsandel SAFE	0.0206	0.5885**
Konstantledd	-0.2924**	-0.0676**
T	11	7
Residualt standardavvik	0.0112	0.0043
R ²	0.7244	0.9945
Anslag (nivå)	0,5885	0,6946
Anslag (prosentvekst)	-2.62	-1.14

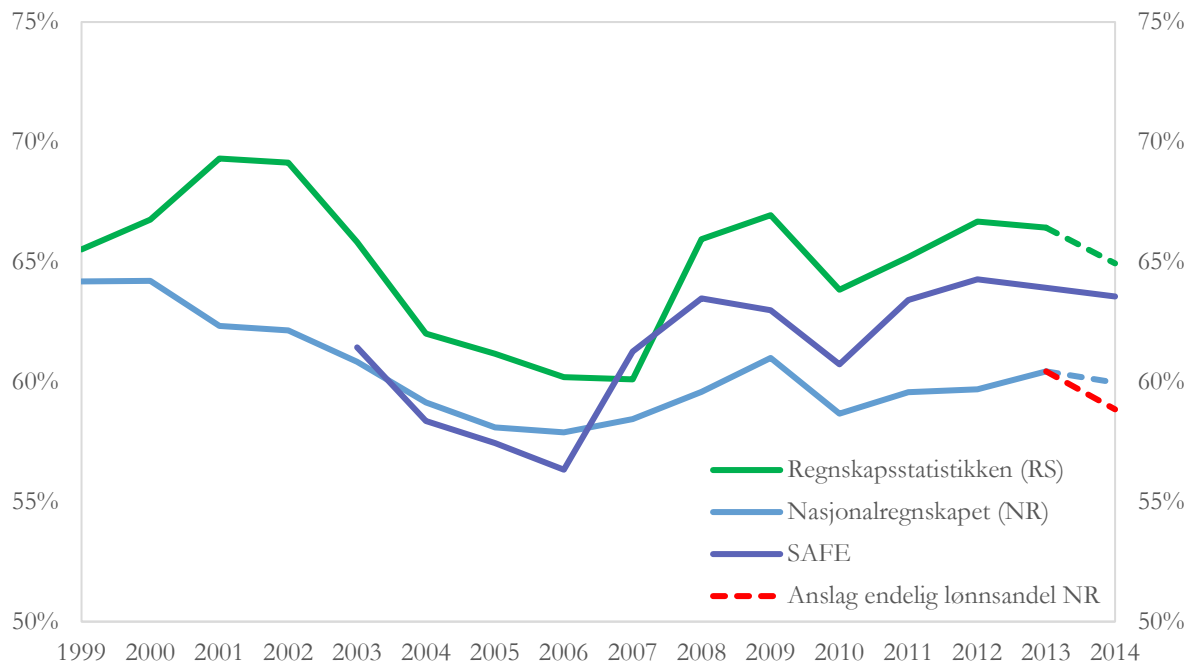
** signifikant på fem prosents signifikansnivå

* signifikant på ti prosents signifikansnivå

Kilde: Samfunnsøkonomisk analyse

Figur 4.1

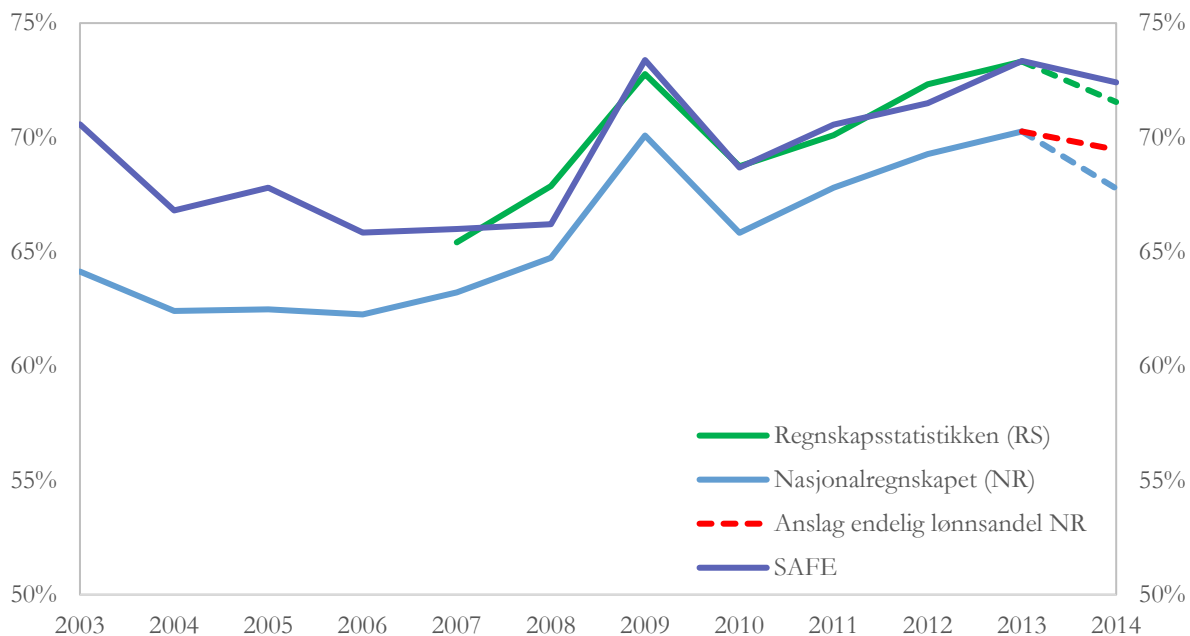
Lønnsandel Fastlands-Norge, prosent. 2003-2014. Estimert anslag for NR 2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Figur 4.2

Lønnsandel industri, prosent. 2003-2014. Estimert anslag for NR 2014.

Note: 2014-tall for RS og NR foreløpige
Kilder: Statistisk sentralbyrå og Samfunnsøkonomisk analyse

Resultatene fra dette arbeidet viser altså at det foreløpige nasjonalregnskapet statistisk sett har vært en dårligere indikator på lønnsomheten i både industrien og Fastlands-Norge enn det regnskapsstatistikken har vært. Dette resultatet har vi således benyttet for å gi et anslag på lønnsomheten i den nære forhistorien som rent statistisk er et bedre anslag enn det som følger av foreløpig nasjonalregnskapstall. Dette kalles «nowcasting». Oversatt til norsk kan dette altså betraktes som en metode for å lage en «nåprognose» som er bedre enn foreløpige nasjonalregnskapstall.

5. Referanser

- Bjørnstad, R., & Nymoene, R. (1999). Wage and Profitability: Norwegian Manufacturing 1967-1998. *Discussion Paper 259, Statistisk Sentralbyrå.*
- Charpe, M. (2011, Oktober). crisis, The labour share of income: Determinants and potential contribution to exiting the financial. *World of Work Report*, ss. 55-74.
- Moene, K. (1988). Unions' Threats and Wage Determination. *The Economic Journal*, ss. 471-483.
- Solow, R. (2015). The Future of Work: Why Wages Aren't Keeping Up. *Pacific Standard.*
- Stiglitz, J. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future.* New York: W. W. Norton & Company.

6. Appendiks

6.1 Regnskapsplikt

Følgende virksomheter har regnskapsplikt⁷:

- Alle aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)
- Ansvarlige selskaper (ANS/DA) og andre deltakerlignende selskaper som oppfyller ett av følgende kriterier
 - Fra og med fem millioner i salgsinntekt
 - Gjennomsnittlig antall ansatte på mer enn fem årsverk
 - Antall deltakere flere enn fem
 - Minst én av deltakerne er juridisk person med begrenset ansvar
- Enhver som driver enkeltpersonforetak og som i året samlet oppfyller én av følgende
 - Eiendeler med verdi over 20 millioner kroner
 - Gjennomsnittlig antall ansatte større enn 20 årsverk
- Samvirkeforetak og økonomiske foreninger med salgsinntekter over to millioner
- Andre foreninger som i regnskapsåret som oppfyller én av følgende
 - Eiendeler med verdi over 20 millioner kroner
 - Gjennomsnittlig antall ansatte større enn 20 årsverk
- Borettslag, boligbyggelag og eierseksjonssameier med et visst antall seksjoner (jf. Eierseksjonsloven §44)
- Stiftelser
- Andre som etter særskilt bestemmelse i eller i medhold av lov har regnskapsplikt
- Utenlandsk foretak som utøver eller deltar i virksomhet her i riket eller på norsk kontinentalsokkel, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning.

Der det gjelder størrelsesordener inntreer regnskapsplikten først når grensen er passert to år på rad. Er man først regnskapspliktig må man komme under grensen to år på rad igjen før den opphører.

Årsregnskapene sendes fra og med 1. januar 2015 elektronisk til Regnskapsregisteret (som er en del av Altinn) innen én måned etter at det er fastsatt av generalforsamlingen eller tilsvarende organ. For å unngå forsinkelsesgebyr må komplett årsregnskap være innsendt senest 31. august. Dersom årsregnskapet har avslutningsdato i perioden 01.01-30.06 er tilsvarende frist senest 28. februar.⁸

⁷ Kilde: Altinn (<https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Drive/Regnskap-og-revisjon/Hvem-er-regnskapspliktig/>)

⁸ Kilde: Altinn <https://www.altinn.no/no/Skjema-og-tjenester/Etater/Bronnoysundregistrene/Arsregnskap-for-sma-store-og-ovrige-selskap/>

6.2 Dokumentasjon av økonometrisk estimering i kapittel 4⁹

6.2.1 Industrien

EQ (2) Modelling Llandel_nre by OLS

The estimation sample is: 2007 - 2013

	Coefficient	Std.Error	t-value	t-prob	Part.R^2
Constant	-0.0676090	0.02046	-3.30	0.0456	0.7844
Llandel_nrf	-0.0436835	0.07150	-0.611	0.5844	0.1107
Llandel_rs	0.369894	0.1117	3.31	0.0453	0.7853
Llandel_sf	0.588449	0.09775	6.02	0.0092	0.9236
sigma	0.0043315	RSS		5.62857599e-005	
R^2	0.994538	F(3,3) =	182.1	[0.001]**	
Adj.R^2	0.989075	log-likelihood		31.1259	
no. of observations	7	no. of parameters		4	
mean(Y)	-0.396553	se(Y)		0.0414414	

ARCH 1-1 test: F(1,5) = 0.078793 [0.7902]

Normality test: Chi^2(2) = 1.6194 [0.4450]

Hetero test: not enough observations

Hetero-X test: not enough observations

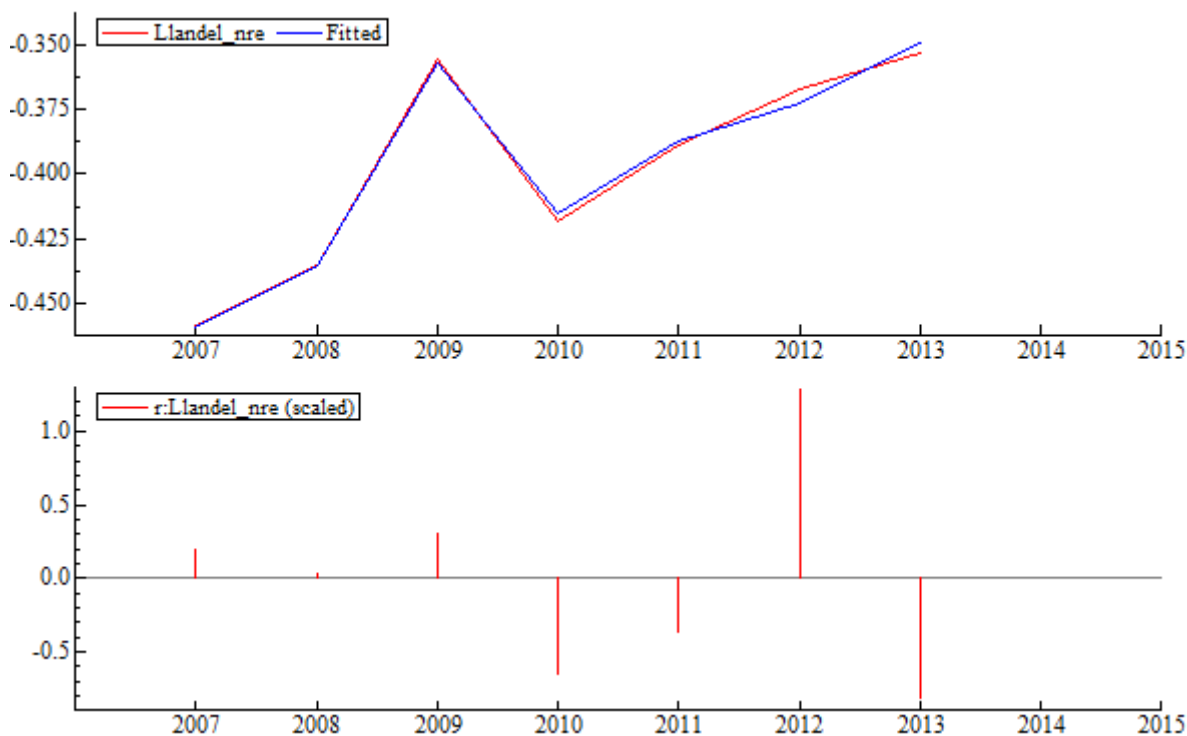
Med følgende anslag for 2014:

Dynamic (ex ante) forecasts for Llandel_nre (SE based on error variance only)

Horizon	Forecast	SE	Actual	Error	t-value	-2SE	+2SE
2014	-0.364394	0.004332	-0.389130	-0.024737	-5.711	-0.37306	-0.35573

⁹ Oxmetrics er brukt i estimeringen

Føyning og skalerte residualer

6.2.2 Fastlands-Norge

EQ (1) Modelling Llandel_nre by OLS

The estimation sample is: 2003 - 2013

	Coefficient	Std. Error	t-value	t-prob	Part.R ²
Constant	-0.292348	0.1036	-2.82	0.0257	0.5324
Llandel_nrf	0.241596	0.3338	0.724	0.4927	0.0696
Llandel_rs	0.243217	0.1253	1.94	0.0934	0.3499
Llandel_sf	0.0205815	0.1454	0.142	0.8914	0.0029
sigma	0.0112221	RSS		0.000881542455	
R ²	0.724377	F(3,7) =	6.132	[0.023]*	
Adj.R ²	0.606252	log-likelihood		36.2662	
no. of observations	11	no. of parameters		4	
mean(Y)	-0.521108	se(Y)		0.017884	

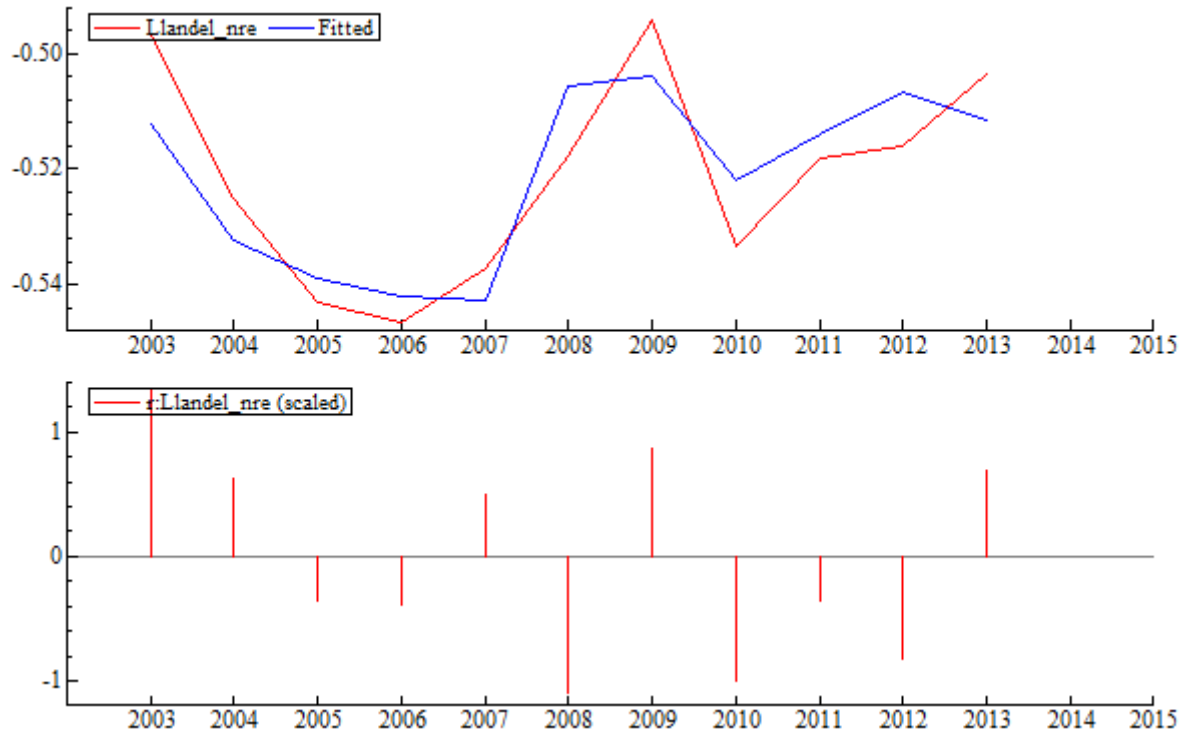
AR 1-1 test: F(1,6) = 0.58606 [0.4730]
 ARCH 1-1 test: F(1,9) = 0.0049949 [0.9452]
 Normality test: Chi²(2) = 1.2239 [0.5423]
 Hetero test: not enough observations
 Hetero-X test: not enough observations
 RESET23 test: F(2,5) = 0.032123 [0.9686]

Med følgende anslag for 2014:

Dynamic (ex ante) forecasts for Llandel_nre (SE based on error variance only)

Horizon	Forecast	SE	Actual	Error	t-value	-2SE	+2SE
2014	-0.530227	0.01122	-0.511347	0.018880	1.682	-0.55267	-0.50778

Føyning og skalerte residualer

Senter for lønnsdannelse

Rapport nr. 4 -2016

Senter for lønnsdannelse

Telefon: 97 41 10 01

E-post:
post@samfunnsokonomisk-
analyse.no

ISBN-nummer:
978-82-93320-48-7 (nett)